

Zera Berach inst.
In memory of Hatzadik
Rabbi S.B. Lieberman Zt"l
Pob 2093 Tsfat ISRAEL

מוסדות זרע ברך על שם הגה"צ
רבי שמחה בונים ליברמן זצוק"ל
ת"ד 2093 צפת עיה"ק

שבילין דאורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופרי' נשא תש"פ

חג שבועות

ביאור בזוהר הקדוש דשתי הלחם מקריבין על המזבח

ממושבתים תביאו לחם תנופה שתיים וגו' חמץ תאפינה (כג, יז)

א) איתא בזוהר הקדוש (פרי' תצוה קפג:) וז"ל, וכל שכן ביומא דשבועות אזדמן נהמא עלאה וכו' ועל דא מקרבין חמץ לאתוקפא על מדבחא וכו' ע"ש, וכבר נלאו מפרשי הזוה"ק לבאר דברי הזוהר הסתומים, דהרי שתי הלחם נאכלים לכהנים, ואין מקטירין אותם כלל על המזבח.

ועיין בספר גבורות שמונים (אות נא) שכתב לבאר דברי הזוה"ק על פי חידושו שם דכיון דהכהנים משלחן גבוה קא זכו ועל שלחנו יתברך הם אוכלים, חשיבא אכילתן אכילת גבוה ולא אכילת אדם, והוי אכילתן כאכילת גבוה ומזבח ממש, ועיין שם שהביא שכעין זה כתב בשו"ת לחמי תודה למהר"י באסאן (סי' טז) בביאור דברי הזוה"ק.

אמנם הנראה לי לבאר דברי הזוה"ק, על פי גמ' מפורשת במנחות (נח.) דאיסור הקטרת שאור הותר מכללו במקדש, ובעי למימר דהאי הותר מכללו קאי אשתי הלחם שאם באו בנדבה מקטירין אותם על המזבח, ודחי אמר רב עמרם לקרב עמהם, ופירש"י וז"ל, אשני כבשי עצרת קאמר דקריבים עם שתי הלחם, והיינו הותרו מכלל במקדש לקרב עמהן עכ"ל. ומבואר דהקטרת אימורי הכבשים חשיב כאילו מקטיר שאור על המזבח.

והנה כבר הארכתי לבאר דשתי הלחם עם הכבשים חשיבי כקרבן אחד וכגוף אחד (עיין לעיל ז, יב-יד), והנה באיסור הקטרת שאור נאמר על המזבח לא יעלו לריח ניחוח, ולפיכך בהקטרת אימורי הכבשים שהם גוף אחד עם שתי הלחם חשיב כמעלה ריח ניחוח על המזבח גם מן החמץ שהרי הוא כחלק ממש.

ובזה מדויק לשון הזוה"ק ועל דא מקרבין חמץ לאתוקדא על מדבחא, ולא קאמר דמקרבין תרי נהמי דחמץ, לפי שהרי אין מקטירין את שתי הלחם, אלא רק נחשב כמעלה ריח ניחוח מן החמץ על גבי המזבח ע"י הקטרת אימורי הכבשים.

שוב הראוני שבהגהות הזוהר להג"ר ראובן מרגליות מביא שבספר נחל עדן (להג"ר רפאל גורדון) כתב לבאר הזוה"ק כעין דברינו ע"פ הגמ' במנחות, וכתב שם והצעתי דברים אלו לפני גאוני גדולי דורינו וקלסוהו מאד, ואמרו שכיונתי האמת בזה בסייעתא דשמיא.

בשבילי הקרבנות סימן ב אות יז-יח

***

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופר' נשא תשי"פ

בדין תנופת כבשי עצרת ושתי הלחם כאחד, ובדיעבד מהני תנופת כל אחד בפני עצמו

והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים (כג, כ)

הנה שתי הלחם והכבשים טעונים תנופה חיים ושחוטים כדאיתא במשנה במנחות (סא.). וכתב הרמב"ם (פ"ח מהל' תמידין ומוספין הי"א) וז"ל, כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים, מביא שני הכבשים ומניפם בעודם חיים [ושתי הלחם עמהם, לח"מ] שנאמר והניף אותם תנופה, ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא עכ"ל, וכתב הכסף משנה דבמנחות (שם) יליף מקראי גבי אשם ולוג שמן של מצורע שטעונים תנופה כאחד, ואם הניף כל אחד בפני עצמו יצא, ומשמע דילפינן מהתם לשני כבשי עצרת עכ"ד.

עוד כתב הרמב"ם שם לענין תנופתן שחוטין וז"ל, ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם ומניחן בצד שתי הלחם וכו', ומניף הכל כאחד וכו', ואם הניף אחד אחד יצא עכ"ל, וגם על זה כתב הכסף משנה דאפשר שהוא נלמד מאשם ולוג שמן כדבסמוך, והאמת אומר שלא הבנתי דברי הכסף משנה היאך משמע זה בגמ', כי לא מצאתי שם רמז לזה.

שוב ראיתי בערוך השלחן העתיד (קדשים סי' קיז סכ"א) שעמד בזה, והוסיף להקשות הא גבי אשם מצורע דמהני בדיעבד אם הניף כל אחד בפני עצמו ילפינן מדכתיב אותו לשון יחיד, אבל הכא גבי שתי הלחם והכבשים הא כתיב והניף הכהן אותם ע"ש.

ונראה לי דאי משום הא לא קשיא, דיש לומר דגבי אשם ולוג שמן אין הלימוד מדכתיב לשון יחיד, דהכי איתא התם, תנו רבנן והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה, מלמד שטעונין תנופה כאחד, ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו יצא, ת"ל והקריב אותו לאשם והניף, ופירש"י ת"ל והקריב אותו לאשם דמשמעות הפסוק דוהניף קאי רק על לוג השמן, ולא מדכתיב לשון יחיד, ולפ"ז יש לומר דגם גבי שתי הלחם כתיב בקרא דלעיל (פסוק יז) תביאו לחם תנופה דמשמע דהלחם בפני עצמו טעון תנופה, וכן כתיב הכא והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה', ולכאורה תיבת תנופה מיותרת דהא כבר כתיב והניף הכהן אותם, אלא נראה דאיכא למידרש מינייהו כדדרשינן גבי לוג שמן של מצורע ואשמו, דלכתחילה יניפם כאחד, ובדיעבד מהני תנופה דכל אחד בפני עצמו.

בשבילי הקרבנות סימן ד אות ג

***

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופר' נשא תש"פ

פרשת נשא

בענין אין אומרין שירה אלא על היין, ואימתי נאמרת שלא

על היין

כל הבא לעבוד עבודת עבודה (7, מז)

בערכין (יא.) מנין לעיקר שירה מן התורה וכו', אמר ר' יוחנן מהכא לעבוד עבודת עבודה, איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אומר זו שירה, וברש"י שירה צריך עבודת קרבן שאינו נאמר אלא על היין של נסכי קרבן, וכן איתא שם בגמ' אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על היין, שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים, אם אנשים משמח אלקים במה משמח, מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין, וברש"י ברכות (לה. ד"ה שאין) שאין אומרים הלויים שיר של קרבן במקדש אלא על היין כשמנסכין נסכי מזבח.

והנה איתא במשנה בפסחים (סד.) דבשעת שחיטת הפסח קראו את ההלל, וכן תקעו בחצוצרות, ובתוס' (ד"ה קראו) כתבו בשם התוספתא דהלויים היו קוראים את ההלל, וכתבו עוד וז"ל, קשה לר"י דאמרינן בערכין וכו' אין אומרים שירה אלא על היין, והכא חזינן דאיכא שירה בלא נסכים (דפסח אין לו נסכים), וכן היו מקדשין העזרות (אולי צ"ל העיר) בשתי תודות ובשיר (עיי' שבועות יד. וטו: דבשעת הקפת העיר היו אומרים שירה), ואומר ר"י דהכי פירושו אין אומרים שירה בשעת הקרבת קרבן אלא על היין, דמשמח אלקים ואנשים דריש ליה ועיקר שתיה ושמחה דאנשים היינו בשעת אכילה, ודומיא דהכי נמי לגבוה בשעת הקרבת קרבן קאמר דאין אומר שירה אלא על היין, אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה שלא על היין בכמה דוכתי עכ"ל, וכן הוא בתוס' בברכות (לה. ד"ה שאין) דאין אומרים שירה על שום אכילת מזבח כגון זריקת דמים וניסוך המים (ובראשונים הוסיפו הקטרה) כי אם על היין, אבל ודאי מצינו שיר בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים, וכן כתבו עוד ראשונים, תוס' הרשב"א בפסחים, ותוס' ר"י החסיד והרא"ש והרשב"א והמאירי בברכות ע"ש.

ובספרי זוטא (פר' בהעלותך) על הפסוק ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, דרשו דזבחי שלמיכם בא לרבות זביחת הפסח, הרי דיש ריבוי מיוחד לשחיטת הפסח דאומרים עליו שירה (דמפסוק זה ילפינן באלו קרבנות אומרים שירה כמבואר להלן מערכין יא.), וכתב באמבוהא דספרי שם דלפי זה מיושב קושיית התוס' מהא דאין אומרים שירה אלא על היין, דהרי איתא ריבוי מפורש לשחיטת הפסח ע"ש.

ולי נראה דודאי לא נעלם מעיני הראשונים ברייתא דספרי זוטא, ועל כן נראה לומר בביאור דבריהם, דהנה יש להעיר אמאי הקשו התוס' ממימרא דר' שמואל בר נחמני דאין אומרים שירה אלא על היין, ולא הקשו מברייתא מפורשת בערכין (יא:): דתני רב מרי בריה דרב כהנא על עולותיכם ועל

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופר' נשא תש"פ

זבחי שלמיכם, מה עולה קודש קדשים אף שלמים קודש קדשים (כבשי עצרת דשלמי צבור הן, רש"י), ומה שלמים קבוע להם זמן אף עולה קבוע להם זמן (דהיינו עולות צבור), ומבואר דאין חיוב שירה אלא בקרבן צבור קדש קדשים הקבוע לו זמן. והרי פסח הוא קדשים קלים, וגם הוי קרבן יחיד כדאיתא ביומא (נ.), ואף דנקרא גם קרבן צבור משום דאתי בכנופיא כדאיתא שם (נא). מ"מ אין ללמדו מעולה ושלמים דצבור דהווי קרבן צבור ממש, ועוד הא שלמי חגיגה נמי איתא שם דחשיבי כקרבן צבור משום דאתו בכנופיא (ועיין פסחים ע: תוד"ה והא), ולא שמענו דיש בהם שירה, ומדוע לא הקשו הראשונים מברייתא זו.

ועל כן נראה לומר דודאי לא נעלם מעיני הראשונים דיש ריבוי מיוחד לשחיטת הפסח דטעון שירה, אלא דהוה קשיא להו ממימרא דר' שמואל בר נחמני דאין הלויים אומרים שירה אלא על היין, דמשמע דהוה דין כללי באמירת השירה דאינה נאמרת אלא על היין משום דכתיב משמח אלקים ואנשים, ומפסח חזינן דאין זה כלל בכל מקום, ולזה תירצו דדין זה דאין שירה אלא על היין נאמר רק באכילת מזבח כמו באנשים דהיינו בשעת אכילה, אבל שלא בשעת הקרבה מצינו שיר שאינו על היין, וכן משמע מלשון הראשונים הנ"ל שלא כתבו בלשון קושיא אלא בדרך ביאור שאין זה כלל בכל מקום, עיין שם היטב בלשונם.

ובעיקר ביאור דבריהם נראה לומר דיש שני מיני שירות, אחת הבאה מכח הקרבן וחשיבא כחלק מחיוב עבודת הקרבן, וכדדריש לה ר' יוחנן מעבודת עבודה, ולכן ס"ל לר' מאיר בערכין (יא.) דהשיר מעכב הקרבן מדכתיב ולכפר על בני ישראל, כיון דהווי כחלק מעבודות הקרבן, ואף חכמים דפליגי דאין השיר מעכב הקרבן, דרשי לה התם מה כפרה ביום אף שירה ביום, דכיון דהווי כחלק מעבודות הקרבן דינה שתהא ביום כשאר העבודות, ובשירה זו נאמרה הברייתא דרב מרי שאין שירה אלא בקרבן צבור הקבוע לו זמן, וכן אין אומרים שירה זו אלא על היין המשמח אלקים ואנשים. דבעינן אכילת מזבח דניסוך היין כיון שהוא מדין עבודת הקרבן.

אך יש עוד גדר שירה הבאה מצד חובת ישראל מביא הקרבן לומר שירה, ושירה זו אף שהיא נאמרת על ידי הלויים ובשעת הקרבן, מ"מ כיון שעיקרה משום חיובא דבעלים אין צריך לאומרה בשעת הניסוך, וכדלהלן.

ויסוד לחילוק זה דיש שני מיני שירות, עיין ברמב"ן (על ספהמ"צ להרמב"ם שורש ראשון דף י:.) שדעתו דאמירת הלל הוי מדאורייתא, וכתב וז"ל, שהיא בכלל השמחה שנצטוינו בה כמו שכתוב (במדבר י, י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות, כי עיקר השירה בפה, וכלי לבסומי קלא הוא, ונצטוינו בשמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה וכו' ע"ש, הרי מבואר שמפסוק זה שממנו למדנו דיני שירת הקרבנות על עולתיכם ועל זבחי שלמיכם כדאיתא בערכין כנ"ל, ממנו למדנו ג"כ חיוב שירה שלא מצד הקרבן אלא משום שמחה.

וכעין זה איתא באבן עזרא שם שכתב וז"ל, וביום שמחתכם ומועדיכם, ששבתם מארץ אויב או ניצחתם האויב הבא עליכם, וקבעתם יום שמחה כימי פורים ושבעת ימי חזקיה (בדברי הימים ב

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופר' נשא תש"פ

פכ"ט שעשו שמחה על שזכו לטהר ולחנך בית המקדש שחללו אחז אביו, ועיין שם שהיתה השירה על ידי הלויים).

ומעתה נראה לומר דחיוב השירה בשחיטת הפסח עיקרו משום חובת הבעלים, והוא על פי המבואר בתוספתא פסחים (פ"ח ה"ח) אלו דברים ששוה בהן פסח מצרים לפסח דורות וכו', פסח מצרים טעון שיר ופסח דורות טעון שיר, והא פסח מצרים עדיין לא נבחרו כהנים ולויים לתקיעות ולשירה, ועל כרחך דחיובו מצד הבעלים שנתנו שיר ושבח והודאה על גאולתם (ועיין לעיל פר' בא יב, ו), וכיון דשוו פסח מצרים ודורות לשירה, נראה דגם שירה דפסח דורות עיקרו משום חובת הבעלים, והיינו נמי הא דאיתרבי מזבחי שלמיכם זהו זביחת הפסח, דפסח טעון שירה בשעת זביחתו דהיינו שחיטתו, ונמצא דאין השירה מדין עבודת הקרבן דהרי אינה אלא בשעת שחיטה דלאו עבודה היא ואין השירה עבודה לעבודה, אלא חיוב השירה הוא מחובת הבעלים אלא שנתרבה מהאי קרא דשירה זו יאמרו אותה על ידי הלויים, וכיון שעיקרו מחובת הבעלים לכן אין בו כל התנאים שצריך לשירה בעבודת הקרבנות, ונאמרת אף שלא על היין.

וזהו הפשט בדברי התוס' שכתבו אין אומרים שיר בשעת הקרבת קרבן אלא על היין, דאז דין השירה הוא חלק מעבודת הקרבן, אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה שלא על היין בכמה דוכתי, כלומר דכיון דאין השירה בשעת הקרבה אינה מדין עבודת הקרבן אלא מדין חיובא דבעלים, ובשירה זו לא נאמר הכלל דאין אומרים שירה אלא על היין, ולכן הלל דשחיטת הפסח דאינו בשעת הקרבה, וכן השיר דקידוש העיר שאינו מדין הקרבן אלא מדין קידוש העיר, היו אומרים בהם שירה שלא על היין.

בשבילי ההודאה סימן ח אות ז ח טז-כא

וסימן יא אות ה-ו יב כד

***

חיבת הקודש בכלי שיר הלויים

כל הבא לעבוד עבודת עבודה (ה, ז)

וברש"י עבודת עבודה הוא השיר במצלתים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת, ומקור דבריו מערכין (יא). איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אומר זו שירה, ופירש"י שירה צריך עבודת קרבן שאינו נאמר אלא על היין של נסכי קרבן שנאמר ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם. והנה בערכין (שם) נחלקו אי עיקר שירה בפה או עיקר שירה בכלי, ועיין בסוכה (נ:): וברש"י (ד"ה מאן דמכשר) דלמאן דאמר עיקר שירה בכלי היו כלי השיר כלי שרת.

וראיתי בשו"ת חזון נחום להגאון מדאמבראווא (ח"ב סי' מ) שכתב להעיר על הצ"ח בפסחים (בסוגיא דר' חנינא סגן הכהנים אות קלב) שיצא לחדש דאף דקיי"ל דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, מ"מ כלי שרת מקבל טומאה מולד הטומאה, דלא גרע מעצים ולבונה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – שבועות ופר' נשא תש"פ

דאע"ג דלאו אוכל נינהו מקבלים טומאה משום דחיבת הקודש מכשרתן ומשווא להו אוכל, מ"י כל שרת חיבת הקודש מכשרתן, והקשה החזון נחום מהא דאיתא במשנה בכלים (פט"ו מ"ו) נבלי בני לוי טהורים, והלא נבלי בני לוי היו כלי שרת ולהצל"ח היו צריכים לקבל טומאה מדין חיבת הקודש.

וכתב לתרץ דאף הצל"ח לא אמר דאיכא חיבת הקודש כי אם בשאר כלי שרת, ואף דגם החצוצרות מיקרי מכשירי קרבן, מ"מ לא הוּו משמשי קרבן כמו שאר כלי שרת שמקדשין את הניתן לתוכם.

והוסיף עוד דמצינו חילוק זה בדין כלי שרת, דהנה איתא במעילה (יט): במשנה דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד, ובגמ' ביארו הטעם דיש מועל אחר מועל בכלי שרת משום דאם אחרים מביא לידי קדושתן (וחל עליהם קדושת הגוף) הוא עצמו לא כל שכן, ולכן הוי כבהמה שיש לה קדושת הגוף ואינה יוצא לחולין ע"י מעילה ומשו"ה יש מועל אחר מועל, ועיין בפני יהושע בקידושין (נד.) שהביא דברי הריטב"א שם דבבגדי כהונה אין מועל אחר מועל כיון דלא הוּו ככלי שרת ממש, וביאר הפני"י ע"פ הגמ' הנ"ל דעיקר הטעם דיש מועל אחר מועל בכלי שרת משום דמביא אחרים לידי קדושה, משא"כ בבגדי כהונה דלא שייך בהו האי טעמא, וא"כ יש לחלק בזה גם לענין חיבת הקודש, דכלי השיר אע"ג דהוּו כלי שרת מ"מ כיון שאינם מקדשים אחרים לא אמרינן בהו חיבת הקודש.

ועיין עוד בחזון נחום שם שכתב לבאר אף לשיטת התוס' בקידושין שם דבבגדי כהונה יש מועל אחר מועל, מ"מ שאני קדושת כלי השיר דאע"ג דהוּו כלי שרת מ"מ אין בהם מועל אחר מועל יעושה.

בשבילי הקודש סימן ט אות ט הערה י

***

לרפ"ש, להנצחה ולהצלחה, ניתן לתרום להוצאת העלון מוסדות זרע ברך ת"ד 2093 צפת
zera.berach@gmail.com